

BIUROWCE W POLSCE

OFFICE BUILDINGS IN POLAND

OBIEKTY BIUROWE | OFFICE BUILDINGS | WYWIADY | INTERVIEWS | ARTYKUŁY | ARTICLES | ANALIZY | ANALYSES | NOWOŚCI | NEWS

Biurowce przy lotniskach i dworcach PKP czy to faktycznie się sprawdza?

Porównanie z rynkami zagranicznym
Office buildings next to airports and railway stations
- does it really work? A comparison with foreign markets

Kto ma apetyt na powierzchnię biurową w Polsce? Who has the appetite for office space in Poland?

Dopieścić pokolenie Y - wywiad z Przemysławem „Mac” Stopą, założycielem i głównym architektem pracowni architektonicznej Massive Design To make the Y generation feel good - interview with Przemysław „Mac” Stopa, founder and chief architect at Massive Design

KróL LEW.ska, S+B GRUPPE

nowyadres

WYWIAD

Dopieścić pokolenie Y

foto. Massive Design

PRZEMYSŁAW „MAC” STOPA

Pracodawcy zdążyli już dostrzec, że nowoczesne biuro to znacznie więcej niż powierzchnia, na której można jedynie pracować. Ale projektowanie przestrzeni biurowej dla tzw. millenialsów kryje za sobą więcej wyzwań. O tym jak obecność pokolenia Y diametralnie wywróciła podejście do aranżacji przestrzeni biurowej opowiada Przemysław „Mac” Stopa, założyciel i główny architekt nagradzanej w Europie i na świecie pracowni architektonicznej Massive Design

Nowoczesne biuro to...?

Inspirujące i przyjazne pracownikom z ciekawie wkomponowanym zapleczem socjalnym. To także elastyczne biuro, w którym łatwo można wykonywać zmiany układu funkcjonalnego, dostosowując je do zmieniających się potrzeb. To biuro, w którym technologia wprowadzonych mebli, materiałów wykończeniowych i oświetlenia nie zostaje w tyle, a może nawet trochę wyprzedza dzisiejsze rozwiązania IT.

Badania wskazują, że do 2020 roku pokolenie Y będzie stanowiło 40 proc. populacji w wieku produkcyjnym. Czy ma to jakieś znaczenie dla rynku projektowego biur?

Pokolenie Y traktuje swoich przełożonych jak dobrych znajomych z trochę większymi kompetencjami, więc pod względem kulturowym będziemy obserwować w biurze zminimalizowanie hierarchizacji w organizacji przestrzeni biurowej. Oznacza to dalszy rozwój open space

jako przyjaznego biura ze zwróceniem uwagi na zapewnienie coraz lepszych warunków pracy dla wszystkich pracowników. Firmy meblowe zaproponują nowe rozwiązania dotyczące akustyki i łatwo przestawnych, wydzielanych funkcji biurowych, znakomicie nadających się do pracy w takim systemie. Również deweloperzy działający na rynku nieruchomości biurowych będą coraz częściej realizować budynki znakomicie przystosowane do pracy w nowoczesnej formie przestrzeni open space.

W dobie nowych technologii i wszechobecnej mobilności, tradycyjne biuro odeszło do lamusa. Jakie nietypowe akcenty w biurze, których nie było jeszcze 10-15 lat temu, zaczęły pojawiać się w biurach? Co jest pożądane przez tzw. millenialsów?

Pożądane są dobre warunki doświetlenia światłem dziennym, przyjazny użytkownikowi open space, czyli bardziej przestrzenny, gdzie nie siedzimy jeden na drugim i biurka nie są ustawione w tak zwane tramwaje. Ważne są

Dopieścić pokolenie Y

fot. Massive Design

Pracodawcy zdążyli już dostrzec, że nowoczesne biuro to znacznie więcej niż powierzchnia, na której można jedynie pracować. Ale projektowanie przestrzeni biurowej dla tzw. millenialsów kryje za sobą więcej wyzwań. O tym jak obecność pokolenia Y diametralnie wywróciła podejście do aranżacji przestrzeni biurowej opowiada Przemysław „Mac” Stopa, założyciel i główny architekt nagradzanej w Europie i na świecie pracowni architektonicznej Massive Design

Nowoczesne biuro to...?

Inspirujące i przyjazne pracownikom z ciekawie wkomponowanym zapleczem socjalnym. To także elastyczne biuro, w którym łatwo można wykonywać zmiany układu funkcjonalnego, dostosowując je do zmieniających się potrzeb. To biuro, w którym technologia wprowadzonych mebli, materiałów wykończeniowych i oświetlenia nie zostaje w tyle, a może nawet trochę wyprzedza dzisiejsze rozwiązania IT.

Badania wskazują, że do 2020 roku pokolenie Y będzie stanowiło 40 proc. populacji w wieku produkcyjnym. Czy ma to jakieś znaczenie dla rynku projektowego biur?

Pokolenie Y traktuje swoich przełożonych jak dobrych znajomych z trochę większymi kompetencjami, więc pod względem kulturowym będziemy obserwować w biurze zminimalizowanie hierarchizacji w organizacji przestrzeni biurowej. Oznacza to dalszy rozwój open space

jako przyjaznego biura ze zwróceniem uwagi na zapewnienie coraz lepszych warunków pracy dla wszystkich pracowników. Firmy meblowe proponują nowe rozwiązania dotyczące akustyki i łatwo przestawnych, wydzielanych funkcji biurowych, znakomicie nadających się do pracy w takim systemie. Również deweloperzy działający na rynku nieruchomości biurowych będą coraz częściej realizować budynki znakomicie przystosowane do pracy w nowoczesnej formie przestrzeni open space.

W dobie nowych technologii i wszechobecnej mobilności, tradycyjne biuro odeszło do lamusa. Jakie nietypowe akcenty w biurze, których nie było jeszcze 10-15 lat temu, zaczęły pojawiać się w biurach? Co jest pożądane przez tzw. millenialsów?

Pożądane są dobre warunki doświetlenia światłem dziennym, przyjazny użytkownikom open space, czyli bardziej przestrzenny, gdzie nie siedzimy jeden na drugim i biurka nie są ustawione w tak zwane tramwaje. Ważne są

INTERI PRESS ROOM 2013

fot. Savério Lombardi Vallauri

też odpowiednio zorganizowane i wydzielone miejsca do pracy zespołowej, miejsca integracyjne, budki telefoniczne, małe mobilne salki konferencyjne, nieformalne miejsca do pracy i spotkań, często o charakterze bardziej klubowym niż tradycyjnym biurowym. Dbałość o ergonomię stanowiska pracy oraz jego akustykę, czyli krzesła pracownicze o bardzo dobrej jakości, coraz częściej biurka o regulowanej wysokości, umożliwiające zmianę pozycji pracy z siedzącej na stojącej, używanie materiałów absorbujących dźwięk. Dodatkowo zaplecze biurowe z prysznicem, salką ćwiczeń, salką gier, bogato wyposażona i kreatywnie zaprojektowana kantina oraz chillout room z naturalnym oświetleniem i światłem dziennym, często z pięknym widokiem, który jest wizytówką biura. Ciekawe jest to, że millenialsy, jeżeli pozwala na to specyfika danej korporacji, a projekt jest poprawnie wdrażany, coraz częściej przekonują się do pracy w systemie hot desking.

Jak najczęściej wygląda wyposażenie takiego chillout roomu?

Często jest to pomieszczenie o charakterze loftowym, znajdują się tu maszyny vendigowe, zróżnicowane meble od taborów barowych po miękkie siedziska i pufy. Dodatkowo klasyczne piłkarzki, ping-pong, kącik gier komputerowych, a w przypadkach bardziej kreatywnych firm nawet mini scena z perkusją, gitarą, instrumentami klawiszowymi i mikrofonem. Odpowiednio dobrane akcenty zieleni, akcenty graficzne oraz kreatywne oświetlenie pomagają stworzyć atmosferę tego pomieszczenia. Chillout room często znajduje się w pobliżu kantyny lub kuchni.

Wierzy Pan, że relaks w biurze jest w ogóle możliwy?

Na pewno tak, relaks w biurze jest możliwy i konieczny, oczywiście wszystko w odpowiednich proporcjach. Do tego potrzebne jest nie tylko odpowiednie zaprojektowanie i zorganizowanie funkcji biurowych, ale też uświadomienie pracownikom, jak najlepiej wykorzystywać nowe rozwiązania biurowe i ich potencjał.

Pokoje cichej pracy stanowią domenę głównie dużych przedsiębiorstw. A w jaki sposób firmy mniejszego kalibru i o dużo mniejszej powierzchni mogą dopieścić swoich pracowników?

Ergonomiczne biurka i fotele to dzisiaj już w większości standard, nawet w mniejszych korporacjach. Najnowsze rozwiązania, które nadają się zarówno dla dużych, jak i mniejszych przedsiębiorstw to mobilne budki telefoniczne oraz modularne fotele akustyczne z wysokimi plecami, izolujące nas od sąsiedniej przestrzeni.

Co jeszcze nietypowego może się pojawić? Słyszałam o wyposażeniu jednego z biur w lodówkę z pivem, które są do dyspozycji po godz. 18., aby ktoś, kto musi popracować nieco dłużej, mógł to zrobić w swobodnej atmosferze.

Faktycznie, 8 lub 9 lat temu w Dublinie, kiedy pojechalśmy oglądać biuro Google, pokazano nam dokładnie opisane przez Panią rozwiązanie, które w lokalnej kulturze Irlandii całkiem dobrze funkcjonowało. Dużo o tym opowiadaliśmy naszym klientom w Warszawie. Uważam że takie rozwiązanie nie sprawdzi się w każdej firmie, a przy próbie wprowadzenia wymagałoby odpowiedniego zarządzania i regulaminu. Na naszym rodzimym podwórku piękne bary w biurze to przeważnie domena naszych klientów z branży alkoholowej. Zdarzył nam się jednak projekt, w którym lada recepcyjna może w ciągu paru minut przejąć funkcję baru i nie jest to firma z branży alkoholowej.

Proszę powiedzieć, w jakim kierunku zmierza dziś projektowanie przestrzeni biurowych i jak odpowiada ono na potrzeby najemców? Od czego już się kompletnie odeszło?

Coraz mniejsza hierarchizacja powoduje mniejszy popyt na gabinety dyrektorskie i ich wyposażenie. Open space, który niedawno był mniej popularny

fot. Silvio Salvador

RIVER STONES BY MAC STOPA FOR TONON

często wprowadzany na siłę, dzisiaj jest już standardem. Nowoczesny open space nie jest projektowany, aby zaszczydzić na powierzchni biurowej - jest podstawą organizacji nowoczesnej korporacji, która w warunkach dynamicznego rynku chce być przygotowana na sprawne wprowadzanie zmian funkcjonalnych na powierzchni biurowej związanych z rozwojem firmy. Innym ciekawym zjawiskiem, które obserwujemy jest coraz częściej spotykana w niektórych korporacjach forma zorganizowania dla pracowników możliwości pracy w domu. Wraz z rozwojem technologii komputerowych pewien procent pracowników może pracować przez pewien czas w domu, a zespoły pracujące poza firmą cyklicznie się ze sobą wymieniają. Uważam, że są to początki nowego podejścia do możliwości bardziej masowego zorganizowania profesjonalnego stanowiska pracy domowej i jego rola będzie w następnych latach wzrastać.

A co uważa Pan za duży krok w technologii biurowej?

Rezygnacja z wydzielania pokoi biurowych dla większości stanowisk managerskich, wprowadzenie oświetlenia OLED, najnowsze systemy komunikacji bezprzewodowej, najnowsze rozwiązania dla konferencji internetowych oraz audio video, mobilne salki konferencyjne, systemy akustyczne, hot desking i rozwijająca się możliwość zorganizowania w pełni funkcjonalnego stanowiska pracy biurowej w domu.

Czy zauważył Pan zmiany w podejściu firm do aranżacji wnętrza? Jak dziś wygląda taka współpraca? Czy firmy mają sprezysowane oczekiwania, czy całkowicie zdają się na Pana?

Wszystko zależy od danej organizacji. Niektóre korporacje międzynarodowe działające globalnie dają nam szczegółowy brief projektowy oraz często delegują do współpracy zatrudnionych na stałe międzynarodowych facility managerów specjalizujących się w zarządzaniu takimi projektami. Office manager to nadal w innych projektach bardzo często spotykana osoba do współpracy. Office managerowie, zwłaszcza ci którzy przeprowadzali w danej korporacji wiele lat, są swojego rodzaju specjalistami we współpracy z architektem, jako że w wykonaniu projektu i przeprowadzaniu uczestniczyli już wiele razy. W niektórych projektach pracownicy mają wpływ na zaprojektowanie wybranych funkcji biurowych, np. kantyny lub pomieszczenia integracyjnego i jest to pozytywne zjawisko. Jeżeli chodzi jednak o główny charakter powierzchni biurowej i jej funkcjonalności, to decyzje podejmowane są najczęściej w stosunkowo małym gronie na szczeblu zarządu. Nasza praca projektowa to praca nie tylko architekta, lecz często jesteśmy doradcą akustycznym, specjalistą od ergonomii, projektujemy rozwiązania graficzne, dobieramy kreatywne umeblowanie,

projektujemy rozwiązania o charakterze bardziej artystycznym, stwarzając swoistą scenografię przestrzeni. W firmach z branży FMCG nad wizerunkiem wybranych pomieszczeń dodatkowo współpracujemy z działami marketingowymi.

Ponadto, w wybranych projektach na życzenie klientów dodatkowo przed przystąpieniem do projektu opracowujemy kwestionariusz dotyczący funkcjonowania powierzchni obecnego biura i wynikających z tego potrzeb. Następnie doradzaemy w stworzeniu programu i funkcji dla nowej przestrzeni. W takich przypadkach informacje uzyskane od szerszej rzeszy pracowników mogą być wnikliwie przeanalizowane, a wnioski z nich wypływające uwzględnione w projekcie.

Te wszystkie nowoczesne udogodnienia, o których rozmawiamy, kochają się jednak z biurami firmy specjalizujących się w nowych technologiach, czy środowiskami startupów, czy agencji reklamowych. Czy takie rozwiązania można wprowadzić w biurach branży prawniczej lub finansowej, które cechują się dużym formalizmem, a mimo to chcą nieco rozluźnić krawaty?

Nie ma rozwiązań uniwersalnych dla agencji reklamowej i kancelarii prawniczej. Niektóre rozwiązania szczegółowe mogą być na pierwszy rzut oka podobne, ale tylko do pewnego stopnia. Niczego nie wprowadzałbym na zasadzie kopiowania. Sposób pracy prawnika - eksperta w danej dziedzinie i jego kontakt z klientem, sposób billingu, znacznie różni się od pracy copywritera z agencji reklamowej. Te dwa zawody wymagają innego zaprojektowania i wyposażenia powierzchni biurowej będącej bezpośrednim miejscem pracy danej osoby. Także sale konferencyjne i ogólny charakter biura powinny się różnić, bo inna jest kultura korporacyjna w agencji, a zupełnie inna w kancelarii prawniczej czy instytucji finansowej. W związku tym dla tych ostatnich lepsze będzie zapewnienie większej prywatności, dobrze wyważona elegancja - co wcale nie oznacza biura o konserwatywnym charakterze. Coraz częściej zdarzają się nam projekty dla kancelarii prawniczych, w których odchodzi się od drewnianych wykończeń na rzecz zastosowania innych materiałów, na przykład kompozytów o nowoczesnym charakterze, lżejszych wizerunkowo. Wykonany parę lat temu dla Kredyt Banku projekt placówek bankowości prywatnej częściowo wykorzystywał materiały kompozytowe. Również nasze projekty dla EY oraz PwC - pomimo że są bardzo różne stylistycznie - odbiegają od klasycznych standardów, w jakich korporacje konsultingowe kreowały swoje biura jeszcze parę lat temu.

A czy jakaś wizja klienta zaskoczyła Pana? Zdarzyła się jakaś nietypowa „zachcianka” klienta?

Jeden z szefów projektu, członek zarządu, poprosił mnie o zaprojektowanie trzysobowego pokoju zarządu, w którym to pokoiu centralnym punktem jest modułowe potrójne biurko. Biurko o bardzo nowoczesnym charakterze, spoczywa na jednej centralnej cylindrycznej nodze ze stali kwasowej z możliwością regulacji wysokości każdego z trzech modułów biurka. Nie określiliśmy jednak tego jako zachciankę, a raczej przemysłową decyzję wynikającą z charakteru pracy tej firmy, w której zarząd pracuje jako zespół.

Czy zauważył Pan, żeby firmy zaczęły inwestować w sztukę na ścianach? Jakże kwoty są w stanie zainwestować?

Kwoty w większości przypadków nie są znaczne, a obrazami często są reprodukcje. Niektóre korporacje inwestują w sztukę współczesną, najczęściej w artystów młodego pokolenia. Innym rozwiązaniem dającym ciekawe efekty w stosunkowo niewielkim budżecie jest zatrudnienie artysty do opracowania wielkoprzestrzennych murali. Często grafiki o bardziej artystycznym charakterze na ograniczonym obrazie i plakatu projektujemy sami w formie wielkoformatowych tapet. W paru projektach osiągnęliśmy ciekawe efekty inwestując w fotografię artystyczną. Generalnie niektóre rodzime firmy są w stanie zainwestować w polską sztukę kwoty znacznie przewyższające inwestycje międzynarodowych korporacji. Obraz polskiego artysty to najczęściej wydatek od 5 000 do 30 000 zł, obraz o wartości historycznej lub bardzo znanego artysty to wydatek wielokrotnie większy.

Czy ma Pan jakiś swój ulubiony projekt Massive Design? Jakiej realizacji są dla Pana najciekawsze, czy prócz wnętrza publicznych zdarza się Panu projektować wnętrza prywatne?

Wnętrza prywatnych nie projektuję, czasami doradzam po przyjacielsku znajomym jak zaaranżować mieszkanie. Zdecydowanie specjalizujemy się we wnętrzach publicznych, moja pasja to dynamiczne projekty w większej skali. Jednym z ciekawszych projektów jest niewątpliwie projekt wnętrza stadionu Ghelamco Arena w Ghent (Gandawa) w Belgii. Projekt cieszy, bo powstał w bardzo krótkim okresie; decyzje były podejmowane w bardzo małym gronie, dzięki czemu udało się uniknąć zbędnych kompromisów. Projekt ten zdobył parę nagród na arenie międzynarodowej, a na dodatek w tym roku drużyna piłkarska KAA Ghent rozgrywając mecze na swoim nowym stadionie zdobyła mistrzostwo Belgii. Co ciekawe, jest to pierwsze mistrzostwo kraju w prawie 100-letniej historii klubu. Niektórzy zastanawiają się czy, design może mieć wpływ na motywację i pozytywne działanie, i choć trudno jest to jednoznacznie udowodnić, przykład drużyny piłkarskiej KAA Ghent pokazuje, że prawdopodobnie tak. Innym ciekawym projektem było stworzenie parę lat temu z Samsung Chemical Europe instalacji wnętrza salonu prasowego dla mediolańskiego wydawnictwa Interni podczas Mediolańskiego Tygodnia Projektowego zwanego Fuori Salone. W tym roku projekt ten został powtórzony, tym razem ze szwedzkim producentem wykładzin podłogowych firmą Bonol.

Czy po tegorocznej edycji Red Dot Design Award, gdzie Massive Design zdobyło aż 3 wyróżnienia, zmieniło się coś w dotychczasowej Pana pracy?

Zdobyć trzech Red Dotów cieszy, ale niewiele to zmienia w codziennej działalności Massive Design na rynku polskim. Możliwe, że trochę łatwiej niż dotychczas będzie przekonać niektórych klientów do bardziej artystycznych rozwiązań projektowych. Nagrody Red Dot, podobnie jak wiele innych nagród zdobytych w ostatnich latach (w sumie jest ich około 30), jak na przykład nagroda wnętrza przyznana przez nowojorski Contract Magazine, Best of Neocon, Good Design, Best of Year, HIP Design lub nagroda German Design, to wyniki pracy ostatnich lat głównie na arenie międzynarodowej. Nagrody te pomagają nam wykonać parę ciekawych projektów poza granicami Polski.

W takim razie, czy dla kogoś kto współpracował z takimi gigantami jak Coca-Cola, Google, Nokia, Unilever, Deloitte czy PKN ORLEN, jest jakiś klient, z którym współpraca stanowiłaby dla Pana prawdziwe wyzwanie?

Jestem przekonany, że w najbliższych latach, obok kontynuacji współpracy z korporacjami, będziemy współpracować coraz częściej z firmami deweloperskimi, projektując założenia związane z nowymi budynkami biurowymi. Chodzi o to, aby już na etapie projektu architektury budynku zwiększyć jego elastyczność, dobrać odpowiednie moduły konstrukcyjne, moduły podziału elewacji, usytuowania klatek schodowych, wind, toalet, tak aby można było w takim budynku stosunkowo łatwo stworzyć biura dla generacji Y.

Obecnie ciekawie zapowiadają się wnętrza budynku Warsaw Spire oraz Google Campus. Kontynuujemy współpracę z wieloma naszymi klientami korporacyjnymi, planujemy parę nowych projektów wzornictwa przemysłowego oraz bardzo ciekawy projekt zagraniczny dotyczący wnętrza Narodowego Stadionu w Belgii. Jestem zaszczepiony faktem, że w Polskim Pawilonie Expo 2015 w Mediolanie znalazły się moje projekty wzornictwa przemysłowego. Między innymi nagrodzone nagrodą Red Dot 2015 krzesło Pelikan, zaprojektowane dla Profim, oraz zdobywca tegorocznej nagrody HIP z Chicago, puła River Stone, zaprojektowana dla włoskiego producenta mebli, firmy Tonon.

PRZEMYSŁAW „MAC” STOPA

jest założycielem, głównym architektem i projektantem Massive Design - nagradzanej w Europie i na świecie pracowni architektonicznej specjalizującej się w projektowaniu korporacyjnych układów funkcjonalnych i wnętrza biurowych dla czołowych firm z rankingu Fortune i Global 500. Przemysław Stopa znany jest z nowoczesnych i niekonwencjonalnych rozwiązań dla przestrzeni biurowych, które odzwierciedlają wizerunek korporacji, stwarzają funkcjonalną i komfortową przestrzeń do pracy. Do jego pasji należy również projektowanie nietypowego umeblowania, oświetlenia, wykładzin i tapicerek meblowych. Wśród klientów Massive Design można wymienić takie firmy jak Coca-Cola, Google, PwC, Nokia Siemens Networks, BMW, GlaxoSmithKline, Kraft Foods, Unilever, Credit Suisse, Deloitte, Pernod Ricard, Lloyd's, PKN ORLEN czy Ernst & Young.

Na zakończenie chciałabym zapytać, czy jest coś, co irytuje Pana w biurach jako architekta?

Projektowanie biur to moja pasja i specjalizacja, więc trudne elementy tej pracy jak krótkie terminy na wykonanie projektów i wprowadzanie zmian do projektu w fazie jego realizacji to codzienność i przy dobrze przygotowanym harmonogramie udaje się nad wszystkim zapanować.

Mam natomiast jedno spostrzeżenie, które wyrażę w formie pytania: dlaczego często w naszych polskich warunkach korporacje inwestują w systemy serwerowni i IT oraz we flotę samochodową budżet w przeliczeniu na jedne-

fot. Piotr Ostrowski

go pracownika podobny do tego, jaki jest w Europie Zachodniej? W rozwiązania dotyczące technologii ogólnobiurowej i architektury wnętrza budżet zbliżony do tego, który jest standardem na zachodzie jest zazwyczaj nieosiągalny i na dodatek parę razy pomniejszony. Ostatnio w jednym z naszych projektów wylumaczaliśmy dyrektorowi, że jego podwładni wybrali najtańsze z najtańszych krzesła do kuchni równoległe wybierając najpiękniejsze i najdroższe szafy rackowe oraz wyposażenie w serwerowni rekomendowane przez dział IT...

rozmawiała Judyta Marzec

To make the Y generation feel good

Employers have already realized that a modern office is much more than a space, where you can only work. But designing office space for the so-called millennials is more than that. Przemysław „Mac” Stopa, founder and chief architect at Massive Design, a European and global award-winning architectural studio, tells us how the presence of the Y generation has turned the approach to office space arrangement on its head

A modern office is...?

An inspiring and an employee-friendly one, with curiously integrated social facilities. It's also a flexible office, where you can easily make changes to the functional layout, adapting them to the changing needs. It's an office, where the technology of the furniture, finishing and lighting does not lag behind, maybe even stays slightly ahead of today's IT solutions.

Research indicates that the Y generation will make up 40% of the working age population by 2020. Does it have any impact on the office design market?

The Y generation treats their superiors as good friends with slightly more powers, so in cultural terms we will see a flattening of the hierarchy in the organization of office space. It means a further growth of open space

BROWN BROTHERS HARRIMAN

as a friendly office with attention paid to providing ever better working conditions for all employees. Furniture companies will offer new acoustic solutions and easy to rearrange, separate office functions, perfectly suited for work in such a system. Developers operating in the office property market will also increasingly develop buildings perfectly adapted to work in a modern form of open space.

Today, in the era of new technologies and ubiquitous mobility, the traditional office has become out of date. What unusual office features, which did not exist just 10-15 years ago, have begun to appear in offices? What is currently wanted by the so-called millennials?

The wanted things are good daylight lighting conditions, a user-friendly open space, or a more spacious one, where we don't sit on one another and the desks are not placed to form the so-called streetcars. Also important are properly organized and dedicated places for teamwork, integration spots, telephone booths, small mobile conference halls, infor-

company, and an attempt to introduce it would require appropriate management and regulations. In our own backyard, beautiful bars in offices are mostly the domain of our customers from the alcohol industry. But we've had a project, where the reception desk can within minutes take on the functions of a bar, and it is not a company from the alcohol industry.

Please tell us, where is designing office spaces heading today and how does it respond to the needs of tenants? What has become completely passe?

The decreasing hierarchization means lower demand for executive offices and their equipment. Open space, less popular and often forcibly introduced not so long ago, is the norm today. A modern open space is not designed to save on office space - it is the basis of the organization of a modern corporation, which, in the conditions of a dynamic market, wants to be prepared to smoothly introduce functional changes to the office space as the company develops. Another interesting phenomenon we can see in

Certainly yes, relaxation in the office is possible and necessary, of course everything in the right proportions. It takes not only proper design and organization of office functions, but also making employees realize, how to best use new office solutions and their potential

mal places for work and meetings, often with a club-like character rather than a traditional office one. It's the care for workstation ergonomics and acoustics, meaning employee chairs of very high quality, more and more often height-adjustable desks that make it possible to change the working position from sitting to standing, the use of sound-absorbing materials. Then, there are office facilities with showers, a gym, a games room, a well-equipped and creatively designed canteen, as well as a chillout room with natural lighting and daylight, often with a beautiful view, which is the office's signature. Curiously, it is the millennials, if the specifics of the corporation allows and the project is properly implemented, who increasingly embrace hot desking.

How is such a chillout room usually equipped?

It is often a loft-style room, it has vending machines, varied furniture from bar stools to soft seats and poufs. Also classic table football, ping-pong, a computer game corner, and in more creative companies even a mini-stage with drums, guitars, keyboards and a microphone. Carefully selected green accents, graphical accents and creative lighting help to create the atmosphere of the room. The chillout room is often situated near the canteen or kitchen.

Do you believe relaxation in the office is possible at all?

Certainly yes, relaxation in the office is possible and necessary, of course everything in the right proportions. It takes not only proper design and organization of office functions, but also making employees realize, how to best use new office solutions and their potential.

Rooms for quiet work are mainly the domain of large companies. But how can smaller-sized firms with much less space make their employees feel good?

Ergonomic desks and chairs are mostly the norm today, even in smaller corporations. The latest solutions suitable for both large and smaller companies are mobile telephone booths and modular acoustic chairs with high backs, which isolate us from the adjacent space.

What unusual things can we also see? I've heard about one office equipped with a fridge with beer, which is available after 18:00, so that someone who has to work a little longer can do it in a relaxed atmosphere.

Indeed, 8 or 9 years ago in Dublin, when we went there to see a Google office, we were shown the very solution you have described, which worked quite well in the local Irish culture. We have talked a lot about it with our customers in Warsaw. I believe such a solution would not work in every

some corporations, is the increasingly common form of providing some employees with the possibility to work at home. As computer techniques develop, a certain percentage of employees can work at home for some time, and teams working outside the company periodically swap places. I believe these are the beginnings of a new approach to the possibility of a more widespread organization of professional home workstations and its role will grow in the years to come.

And what do you consider a major step forward in office technology?

Resignation from separate office rooms for most managerial positions, the introduction of OLED lighting, the latest wireless communication systems, the latest solutions for online and audio/video conferences, mobile conference rooms, acoustic systems, hot desking and the growing possibility to organize fully functional home workstations.

Have you noticed any changes in the approach of companies to interior arrangement? How does this cooperation look today? Do companies have clearly defined expectations, or do they rely on you completely?

Everything depends on the organization. Some international corporations operating globally give us a detailed design brief and often assign permanently employed international facility managers, specializing in managing such projects. The office manager is still a very common person to cooperate in other projects. Office managers, especially those who have worked in their corporations for many years, are kind of specialists in cooperation with the architect, since they have already participated in the implementation of projects and relocations many times before. In some projects, employees have an influence on designing selected office functions, e.g. a canteen or an integration room, and this is a positive thing. But when it comes to the core character of the office space and its functionality, decisions are usually taken in a relatively small circle at the board level. Our designing work is not just the architect's work, we are often an acoustics advisor, a specialist on ergonomics, we design graphical solutions, select creative furnishings, design solutions which are more artistic in its character, creating a kind of scenography of space. In companies from the FMCC industry, we also work with marketing departments on the image of selected rooms.

Moreover, in selected projects, upon customer request, before proceeding with the project, we develop a questionnaire on the functioning of the current office space and the resulting needs. Then we advise on the creation of the program and functions for the new space. In such cases, the information obtained from a wider range of employees can be thoroughly analyzed and the conclusions stemming from it can be included in the project.

All these modern amenities we are talking about are, however, associated with offices of companies specializing in new technologies, or the environments of start-ups and advertising agencies. Can such solutions be introduced in offices of the legal or financial industries, which are characterized by high formalism, yet want to loosen the tie a bit?

There are no universal solutions for an advertising agency and a law firm. Some detailed solutions may look similar at first sight, but only to a certain extent. I would not introduce anything by means of co-

projects for law firms, where wood finishings give way to the use of other materials, for example composites with a modern touch, lighter in terms of image. A project for private banking outlets made for Kredyt Bank a few years ago partly used composite materials. Also our projects for EY and PwC - despite being very different stylistically - deviate from the classic standards, in which consulting corporations created their offices just a few years ago.

And has any vision surprised you? Has there been any unusual "whim" of a customer?

One of a project's heads, a board member, has asked me to design a three-person room for the board, where a triple modular desk is the focal point. A desk of very modern character, it rests on one central cylindrical leg from acid-proof steel, with adjustable height of each of the desk's three modules. But I wouldn't call it a whim, rather a well-considered decision resulting from the nature of the company's work, where the board works as a team.

Have you noticed companies starting to invest in art on walls? What kind of money are they able to invest?

The sums aren't significant in most cases, and the paintings are often reproductions. Some corporations invest in modern art, most often young generation artists. Another solution that produces interesting effects in a relatively small budget is to recruit an artist to make large-scale murals. In fact, we often design graphics of a more artistic character, bordering between paintings and posters, in the form of large-format wallpapers. In several projects, we have achieved interesting effects by investing in artistic photography. Generally, some homegrown companies are able to invest sums much larger than investments of international corporations in Polish art. A painting by a Polish artist usually means spending from 5,000 to 30,000 PLN, a painting of historical value or by a very well-known artist means spending many times more.

Do you have a favourite Massive Design project? Which designs are most interesting for you, and besides public interiors, do you sometimes design private interiors?

I don't design private interiors, I sometimes give a friendly advice to people I know on how to arrange an apartment. We definitely specialize in public interiors, my passion is dynamic larger-scale projects. One of the more interesting projects is undoubtedly the design for the interiors of the Ghelamco Arena stadium in Ghent, Belgium. The project is satisfying, because it was created in a very short time; decisions were taken in a very small circle, thanks to which it was possible to avoid unnecessary compromises. The project has won several awards in the international arena, and in addition the KAA Ghent football team, playing its matches at its new stadium, has won the Belgian championship this year. Interestingly, it is the club's first national championship in its nearly 100-year history. Some wonder if design can have an impact on motivation and positive action, and even though it is difficult to prove conclusively, the example of the KAA Ghent football team shows that it probably is true. Another interesting project was the creation, with Samsung Chemical Europe a few years ago, of the installation of the press lounge interiors for Milan's Interni publishing house during the Milan Design Week called Fuori Salone. This year, the project was repeated, this time with Bolon, a Swedish producer of floor coverings.

After this year's edition of the Red Dot Design Award, where Massive Design scooped no less than 3 awards, has anything changed in your work?

The winning of three Red Dots is rewarding, but it won't change much in Massive Design's everyday activity in the Polish market. It may now be a bit easier to persuade some customers to more artistic design solutions. The Red Dot awards, just like many other awards won in recent years (about 30 in total), for example an interior prize awarded by New York-based Contract Magazine, Best of Necon, Good Design, Best of Year, HIP Design or the German Design prize, are the result of our work mainly in the

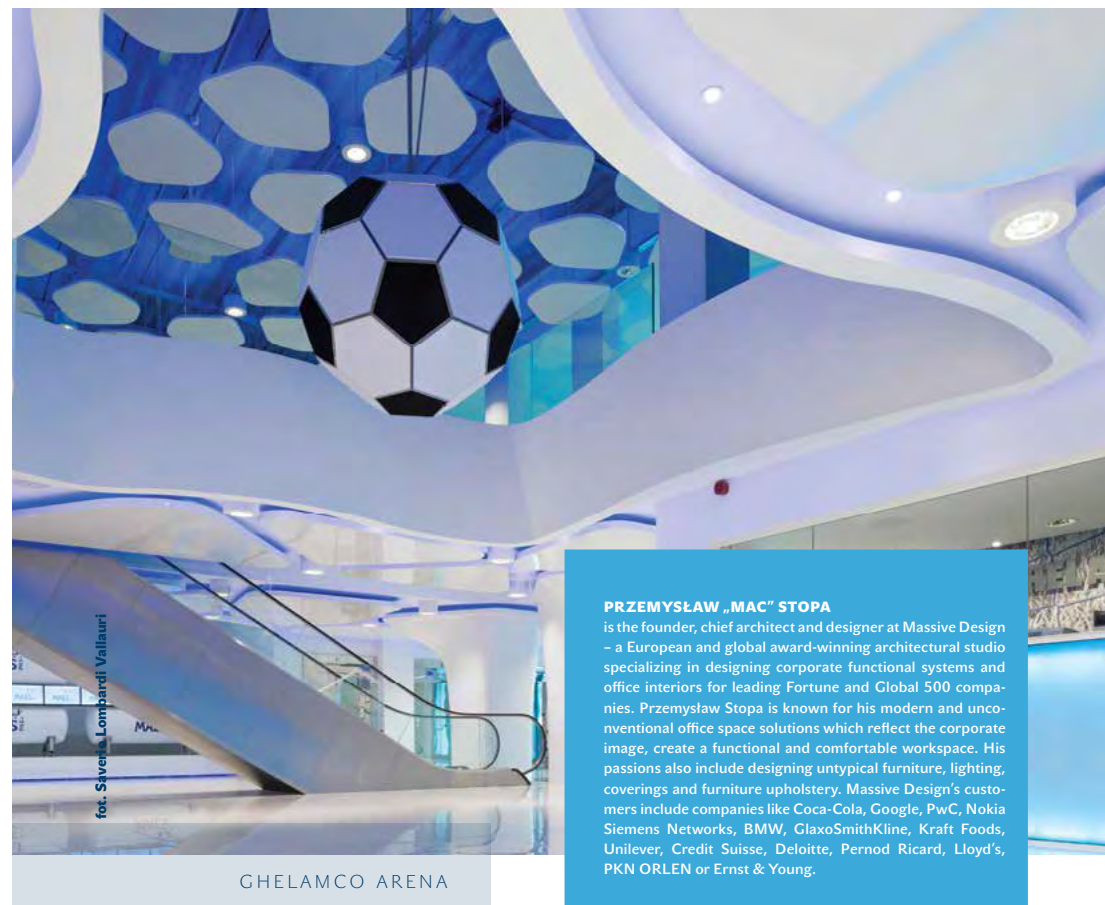
Ergonomic desks and chairs are mostly the norm today, even in smaller corporations

fot. Profim

PELIKAN BY MAC STOPA FOR PROFIM

pying. The way of working of a lawyer - an expert in his field - and his contact with the customer, the billing method, are much different than for a copywriter at an advertising agency. These two professions require a differently designed and equipped office space, which is the immediate workplace of a person. Conference rooms and the general character of the office should also be different, because the corporate culture in an agency is completely different than in a law firm or a financial institution. Therefore, for the latter it will be better to ensure more privacy, well-balanced elegance - which does not mean a conservative-style office at all. More and more often, we get

fot. Sylwia Lombardi Vallauri

GHELAMCO ARENA

PRZEMYSŁAW „MAC” STOPA

is the founder, chief architect and designer at Massive Design - a European and global award-winning architectural studio specializing in designing corporate functional systems and office interiors for leading Fortune and Global 500 companies. Przemysław Stopa is known for his modern and unconventional office space solutions which reflect the corporate image, create a functional and comfortable workspace. His passions also include designing untypical furniture, lighting, coverings and furniture upholstery. Massive Design's customers include companies like Coca-Cola, Google, PwC, Nokia Siemens Networks, BMW, ClaxoSmithKline, Kraft Foods, Unilever, Credit Suisse, Deloitte, Pernod Ricard, Lloyd's, PKN ORLEN or Ernst & Young.

international arena in recent years. These awards will help us to do some interesting projects outside Poland.

Therefore, for someone who has cooperated with such giants as Coca-Cola, Google, Nokia, Unilever, Deloitte or PKN ORLEN, is there any customer with whom cooperation would be a real challenge?

I am convinced that in the coming years, besides continued cooperation with corporations, we will increasingly work with developer companies, designing layouts for new office buildings. The idea is to increase the flexibility of a building already at the architectural design stage, select appropriate construction modules, facade division modules, location of staircases, elevators, toilets, so that it will be possible to relatively easily create offices for the Y generation in such a building.

Currently, the interiors of the Warsaw Spire building and Google Campus look promising. We continue to work with many of our corporate customers, we are planning several new industrial design projects and a very interesting foreign project for the interiors of the National Stadium in Belgium. I am honoured that the Polish Pavilion at Expo 2015 in Milan includes my industrial design projects. Among them is the 2015 Red Dot winning Pelikan chair, designed for Profim, and the winner of this year's HIP prize from Chicago, the River Stone pouf, designed for Italian furniture maker Tonon.

Finally, I would like to ask if there is anything in offices that annoys you as an architect.

Designing offices is my passion and speciality, so difficult elements of this work, like short deadlines for making designs and bringing changes to a design during its implementation, are the everyday reality and with a well-prepared schedule it is possible to get everything under control.

But I have one observation, which I will put in the form of a question: why, in our Polish conditions, do corporations often invest budgets per employee similar to the ones in Western Europe in server room and IT systems or car fleets? In solutions for general office technology and interior architecture, a budget similar to that which is the norm in the West is usually unobtainable, it's even several times lower. Recently, in one of our projects, we explained to the director that his subordinates have chosen the cheapest of the cheapest chairs for the kitchen, while at the same time choosing the most beautiful and the most expensive rack cabinets and equipment for the server room recommended by the IT department...

interview by Judyta Marzec